

Štev. 7.

V Ljubljani, 1. malega srpana 1908.

Leto IX.

Slovenska zemlja.

Tam, kjer Triglav ponosni naš kraljuje,
kjer val Jadranskega morja šumi,
kjer štajerskih goric se kras dviguje,
kjer dol in brdo Soče hlad poji,

kjer Krás zakriva čudovite hrame,
kjer Drava, Sava tek imata svoj:
tam zemlja je, krasote polna same,
slovenski svet je tam, tam dom je moj!

K oblakom naših gor kipé vrhovi,
iz jezerskih vodá njih sneg blesti,
ob belih cestah naši so domovi,
iz hladnih gajev lipé cvet dehti.

Oklepa vinskih gričev pas obzorje,
beli se iz zelenja rodna vas,
in plodno njivo kmet veselo orje,
bogat je zrna zlati žitni klas.

V temo zemljé zaklade zakopane
na dan izkapa čvrsta naša dlan.
Kjer prime roka, tam bogastvo vstane,
uspeh duha je delu darovan.

Ponosna naša so slovenska mesta,
kjer znanosti, umetnosti goje,
stoje nezrušno kot ljubezen zvesta,
ki v nji za dom nam srca plamené.

Ta krasna zemlja, naša last edina,
budi nam v dušah slavospév razvnet:
Bog čuvaj te, slovenska domovina,
ti sveti naš, ti naš slovenski svet!

E. Gangl.

Počitnice.

Spisal Andrej Rapè.

o, saj veste, kako vesel je čas počitnic! Prosti smo, zadovoljni smo. Zato pa že komaj čakamo, da pride zaželeni čas, ko se zapro za nami šolska vrata za nekaj časa. Saj radi hodimo v šolo. Kako bi ne! Učimo se vsega koristnega, ki nam boji v prid v poznejših letih. Ali naporno smo delali z duhom vse dolgo leto in sedaj: duhu utrujenemu — počitek! Kdo si ga ne želi! Kdo se ga ne veseli!

Če kdo, se ga je veselil posebno Gabrov Ivo. Glejte, bolan je bil in izmučen, zato si je želel počitka tembolj.

Lansko leto se je bil spomnil Gaber, trden kmet in prvi občinski svetovalec, Ivtov oče, da bi bilo dobro dečka dati v šolo. „Vsaj ubijal se ne bo s težkim kmetiškim delom, bo vsaj kdaj lahko jedel bel kruh. In mi, Gabrovi, ga lahko pošljemo v mestne šole, saj ga imamo poslati s čim. Kar v šolo z njim!“ Tako so se pogovarjale misli v njem najprvo potih, same s seboj, globoko doli v srcu, skrivaj, pozneje se postale glasneje; silile so navzgor na jezik, in ta se je zganil in povedal materi Anki glasno: „Ti, Anka, kaj bi ne bilo prav, dati dečka v šolo? Učitelj ga hvali, katehet ga hvali! Kaj bi ne bilo prav?“

In materi Anki je bilo to seveda čisto všeč. Kaj bi ji ne bilo! Njen ljubljenec, njen Ivo! Bo vsaj lažje živel kot živi kmetiški človek. Pa še tako slaboten je. Za težko delo bi tako ne bil. Z glavo bo pa že delal, bo. Kaj bi ji tedaj ne bilo to čisto všeč! In povedala je možu, da je te želje skrivoma gojila že vse leto. Tako je bilo dognano, in pred letom je šel Gabrov Ivo v mestne šole.

Pred nekaj tedni je že Ivo oslavel tako, da se mu je vidno poznala bolezen na obrazu, in učitelj v šoli ga je večkrat izpraševal, kaj mu je. Vedno pa je Ivo trdil, da ni bolan. Sam je sicer čutil v sebi bolezen, vedel je dobro, da je bolan, da že silno težko izdeluje. Ta vročina, ta prah, ta mestni zatohli zrak! O, kako si je poželed onega svežega, onega čistega, kot balzam hladečega zraka tam doma. O, tisti gozdni zrak, ki ga je užival doma! Da bi se ga le enkrat prav dobro, z velikimi požirki napil, pa bi bil takoj boljši, pa bi se potem zopet izhajalo v mestu, zatohlem in prašnem, nekaj časa. Ali dom je bil daleč, daleč. Med šolskim letom ni kazalo iti dihat domov. In je časih razmišljal: Če povem očetu in materi, da sem bolan, mi poreko: „Ivo, pojdi pa rajši domov in ostani doma. Saj je doma kruha tudi še za tebe dovolj. Malo boš živino vodil, ko bomo orali, pasel boš in — se boš že navadil tudi drugemu delu!“

Moj Bog! Tega pa za ves svet ne! Kako željno zahaja vsak dan v šolo, kjer vedno zve kaj novega! Če bi mu sedajle rekli, naj obesi šolo na kol, pa zboli resno.

Zato ni Ivo nikdar hotel povedati, da je bolan, niti očetu, kadar ga je obiskal, če je bil po opravkih v mestu, niti materi, ki ga je tako čudno gledala in na vsak način hotela videti na njem shujšanost, bledoto in slabost večjo kot kdaj prej doma. Napel je vse moči in hodil naprej v šolo in molčal o slabosti. Saj je le še en mesec, se je tolažil! In bliže, bliže je bil čas počitnic. Ivetovo hrepenenje po počitku pa je bilo takisto večje in večje. Slednjič je prišel zaželeni dan. Za njim so se zaprla šolska vrata. Zlata prostost in počitek sta mu sijala naproti. Že je dihal v mislih oni domači, čisti zrak, ki hladi kot balzam. Že se je v mislih izprehajal po zelenem in hladnem gozdu, kjer se pozdravi in pokrepča tako, da bo po počitnicah lahko vzdržal zopet eno šolsko leto v mestnem zraku. Njegova duša je zavriskala naproti domačim goram, domačim gozdom. Njegovo hrepenenje je bežalo naprej, pred njim je šlo in je bilo že davno doma v materinem objemu, v očetovi hiši . . .

Ivo je odhajal na vlak, da se popelje domov. Slabo mu je bilo po poti. Tako izmučen je bil. Ali volja! Volja je nekaj čudovitega v človeku. Trdna volja je nekaj nepremagljivega. Ivo je imel tako voljo. Dasi še mal, je bil v volji vendar tako jeklen, da je vkljub slabosti in izmučenosti še nesel precej težak kovčeg s knjigami, da, celo tekkel je, ker se je že mudilo. Izmučen je veselih lic, jasnih oči prihitel v naročje materino, v hišo očetovo.

In kakor bi se bilo v njegovo telo vlilo novo življenje. Na lica se je vračala rdečica, telo je prihajalo krepkejše, notri v prsih je zaživelo nekaj veselega, nekaj sladkega, ki je dvigalo in krepilo upehane moči slabotnega telesa. Juh! To je zdravje!

„Jej, kako sem srečen!“ je dejal Ivo nekega dne materi, ki je pravkar jemala kruh iz peči.

„Čemu pa si tako vesel?“

„Mesta sem se spomnil, mati. Koliko je doli mojih tovarišev, ki nimajo doma na kmetih, ki ne morejo tako na svež, zdrav, dober zrak kakor jaz.

In srečen sem zato, ker mi je tako dobro. Da imajo vsi tak dom v zdravem kraju, na dobrem zraku, jej, mati, kako bi se potem v šoli z veseljem učili, ker bi prišli vsi prenovljeni, vsi okrepečani po počitnicah nazaj v mesto! Kaj nisem jaz že ves drug kot pred šestimi tedni, ko sem prišel domov? Meni se tako zdi in čutim tudi v sebi.“

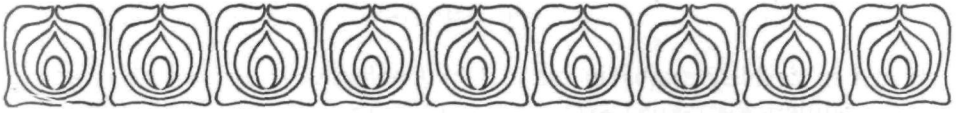
„Res je, prav praviš, Ivo! Na kmetih je zdravo. Deželani smo na to lahko ponosni. Meščani nas zato lahko zavidajo. Pa, čakaj no, kaj sem že čitala?“ — Prijela se je za glavo in je razmišljala. „Že imam! Brala sem nekje, da se tudi za mestne otroke vbodoče poskrbi, da pojdejo na zrak, seveda predvsem slabotni in ubožni. E, Ivo, povsod po zemlji stanujejo dobri ljudje!“

„Ivo se je pa dobro popravil, kar je doma,“ jo je prekinil v človekoljubnem pogovoru s sinom stari Lazar ter je obstal s culico v roki pred vežnimi vrati. „Dobro ga oskrbljujete, mati Anka, dobro!“

Veselo je poskočil Ivo in odhitel na travnik, kjer so domači sušili seno. Mati Anka pa je bila s pohvalo starega Lazarja kaj zadovoljna. Kar mala rdečica ji je šinila v obraz same notranje zadovoljnosti. In je vzela še gorak hleb kruha, ga prekrizala z velikim nožem in odrezala velik kos, pa ga ponudila: „Če se vam ne zamerim, Lazar,“ je dejala.

Lazar je vzel kruh in kar roka se mu je skoro pošibila, takšen kos je bila odrezala mati Anka. Pogledal je kos in ga tehtal v roki: „No, ni napačen kos to! Ni napačen, vam pravim, mati Anka. Ne prodajate kruha — pa ste le globoko zarezali v hleb in mi ga dali kar tako. Mati Anka, jaz pa nekaj prodajam. Po tem opravku sem zopet pri vas.“ In je zavzdignil culico v roki: „Saj veste, da so moja zelišča taka, kakršnih ne dobite v nobeni lekarni od Ljubljane do Trsta in še naprej do carskega Dunaja ne. Pa prav za vašega Ivota, ki mu je nekaj sedlo v želodec ali prsi, kaj pravim, prav za Ivota bi bila imenitna ta zelišča, nabrana na visokih gorah, kjer so doma velike skrivnosti in moči. Tu“ — pokazal je na culico — „n. pr. planinski mah. Tak je, da nikjer takega. Kar zdravje gleda iz njega. Pa ga vam prodam za Ivota in pri ceni ne bom trd, saj še gledam na ta veliki kos v roki.“

Lazar je bil star možakar, stare korenine. Vedno je bil vesel, vedno je imel kako pripravno na jeziku. Poznali so ga daleč naokrog vsi ljudje. Kaj ga ne bi! Obhodil je že ves svet. Saj ni nikoli miroval. S svojo palico gorjačo je krevsal naprej in naprej. Doma, v mali bajtici, ki jo je bil podedoval po svojem očetu, ga izlepa ni bilo dobiti. Črez teden pa prav gotovo ne. Le v nedeljo, ko je prišel domov, da praznuje Gospodov dan, kakor se spodobi vsakemu kristjanu. Takrat so ga poiskali popoldne po krščanskem nauku vaščani in izpraševali za marsikak svet, zakaj Lazar je bil vaški vseznal. Priljubljen je bil povsod. In ko se je v ponedeljek zjutraj zgodaj oprtal s staro usnjato torbo in krepko okovano gorjačo ter krenil tam zadaj za vasjo proti gozdom in gorovju, takrat je bilo vsem, ki so ga srečavali, kar malo dolgočasno, saj so vedeli, da ga ves teden ne bo na izpregled. Stare ženice, ki so ga srečavale zjutraj k maši grede, so ga pozdravljale spoštljivo in mu klicale srečo na pot ter ga vabile, naj se vrne prav kmalu, zakaj ta

◁ Cvetje in metulj ▷

ali ona je že blizu groba in on jo lahko potegne še nazaj za par korakov, če ji svetuje, če ji skuha svojih rož, če je pravočasno pri nji. Lazar je bil tedaj tudi vaški zdravnik, in res dolgočasno je bilo črez teden, če je kdo zbolel, pa ga ni bilo.

„Planinski mah, pravite! Res! Pa ga vzamem nekaj za Ivota, da se še bolj okreпча.“

„Kot ta-le gorjača postane trden, če ga bo pil, vam rečem!“

In dal je Lazar materi Anki polno pest in še več planinskega mahu, pa zanj ni hotel ničesar vzeti, kakor bi bila mati Anka, ki je bila od dobre hiše, rada in lahko dala.

„Je že vse prav, mati Anka,“ se je branil. „Danes kruh, bo pa prihodnjič denar. Je že vse prav! Pa z Bogom! Moram domov, da se pripravim za jutri. Osnazim si črevlje in pripravim obleko za jutri, zakaj nedelja je, Gospodov dan.“

II.

Ponedeljek! „Angelovo češčenje!“ — Mati Anka je že stopila parkrat na prag in pogledala dol pred kozelce, da li niso že domači s travnika doma. Parkrat je že stopila tja in gledala, pa je odkimala z glavo: dolgo jih ni! Večerja je že bila pripravljena, in mati Anka je nevoljna, če mora družini dati prestano jed na mizo.

Pravkar je stala zopet na pragu. Tam izza ovinka, za Brinjem, so zaškripali težki vozovi, in kosci in grabljice so korakale za njimi. Lepo ubrana pesem je donela dol v vas.

„Hvala Bogu! Vsaj ne bodo jedli postane jedi,“ je vzdihnila gospodinja. Oko ji je iskalo Ivota. Ali kakor je tudi gledala med košci, po vozeh, pri konjih, Ivota ni zapazilo njeno skrbno oko. Kam se je vtaknil, morda je kje na kakem vozu. Zaril se je v seno ali pa gre za kakim vozom, da ga ne vidim. Ali vozovi so priškripali tja do kozelcev, pa Ivota le ni še vzrlo njeno oko. In je stopila k vozovom, k možu: „Kje pa imate Ivota?“

Gaber je pogledal začudeno svojo ženo: „Kaj ga še ni doma?“ je vprašal. „Pred kako uro je izginil proti gozdom s senožeti. Hladit se je šel, ker mu je bilo vroče. Pa menda ni zaspal kje! Utrujen je bil, saj je pomagal grabljicam in pri nalaganju takisto.“

Mater je zaskrbelo. Več ni mislila na postano jed. Kaj, ko bi se mu bilo kaj pripetilo? In ta misel jo je stresla s tako silo, da je pozabila na večerjo, pozabila na vse.

„Na katero stran pa je krenil v gozd?“ je vprašala.

„Proti peščeni gori je šel v cerkovnikov laz. Ob borovnicah se je morda zakasnil,“ pravi oče.

Ali materi ni dalo miru. In je pristopil hlapec in je dejal: „Pa grem pogledat za njim. Bova kmalu zopet tu, ne skrbite.“

Hvaležno ga je pogledala gospodinja.

„France, pa pojdi, le kar pojdi! Večerjo ti prihranim!“

France je odložil vile, ki jih je bil ravno kar prijel, da začne razmetavati seno in se je obrnil proti gozdu. Ali ni še storil deset korakov, ko je

sem izza poda prihitel ves spehan Ivo. „Pomagat!“ je zakričal. „Iskal sem vas že na senožeti, pa vas ni več bilo tam!“ In se je obrnil ter tekel nazaj.

„Fant, kaj si znorel!“ je zaklical za njim oče. „Povej vsaj, kaj je, kake pomoči ti je treba!“

Ali Ivo je že bežal nazaj, in kosci ter grabljice z gospodarjem in gospodinjo so udrli za njim. Le eden je ostal pri vozovih.

France ga je dohitel: „Ivo,“ je kričal zasopljeno, „ti se prehladiš, pa prav gotovo se prehladiš! Viš, ves si moker! Kar teče od tebe, kot bi bil padel v vodo. Povej, kaj se je zgodilo, in vsi pojdemo reševat, ti pa pojdi hitro z materjo domov, da ne zbolíš.“

Tekel je Ivo dalje in v teku pravil pretrgano, da je gori pod pečeno dobil starega Lazarja vsega potolčenega in nezavestnega. Padel je siromak najbrže globoko dol po robatem kamenju.

Hiteli so dalje . . .

Pod visoko skalo je ležal Lazar še v nezavesti, ko so prihiteli tja. Ivotov klobuk mu je stal ob glavi, klobuk napolnjen z vodo.

„Moj Bog, kaj se je zgodilo?“ je prisopihala mati Anka na kraj nesreče.

„Kako si prišel sem, Ivo?“ je vprašal oče.

„Hladit sem se šel, ker mi je bilo tako vroče. Obstati na mestu nisem hotel, šel sem dalje proti peščenini, in hipoma mi je udarilo na sluh žalostno ječanje. Sprva sem se malo prestrašil in mislil bežati. Potem pa sem le stopil naprej in dobil sem Lazarja, ki se ni nič zavedel. Poizkušal sem ga zbuditi. Prinesel sem iz Čedale v klobuku vode. Škropil sem ga in mu jo vlival v usta. Pa samo enkrat je malo čudno pogledal in se zavedel. Rekel je: „Ivo, padel, padel!“ Potem pa je zopet zaprl oči in ni več pogledal.“

Stari Lazar je ležal pri miru, bled kot mrlič. Ivo je bil svoj jopič slekel in mu ga položil pod glavo. In ker mu sam ni mogel pomagati, je šel klicat na pomoč. Iskal je domače že na senožeti, pa jih ni več dobil tam. Tekel je domov.

Mati Anka je še-le sedaj, ko je bil s svojim pripovedovanjem pri kraju, opazila, kako je premočen Ivo. Hitro je prijela dečka za roko: „Ivo, teciva! Prehladiš se!“

Iz vej so napravili nošala in odnesli Lazarja domov. Pozno je že bilo in večer je prihajal hladen, zakaj sem od gorá je pihal mrzel veter. Ivota, ki je tekel ob materi, je zazeblo.

III.

Počitnice so se bližale koncu, in mati Anka je živela v velikih skrbih.

Prečula je že par noči pri svojem obolelem ljubljencu. Ivo se je bil oni dan, ko je dobil Lazarja, močno prehladil. Že tisti večer mu je bilo tako neprijetno, tako slabo. Jestni ni mogel, le počitka si je želel, le v posteljo je hotel. A drugi dan mu je bilo že bolje. Obiskal je že bolnega Lazarja, ki se je bil sicer jako potolkel, vendar pa ne smrtnonevarno. Bil

je že dosti boljši in je vesel pozdravil Ivota, ko je stopil k njemu v sobo. Ali kolikor bolj se je boljšalo Lazarju, toliko bolj je slabel Ivo. Par dni potem pa je obležal. In mati je čula, menjaje se z očetom, dan in noč pri njegovi postelji in gorke prošnje so ji vstajale v srcu k Bogu, kličeč: „O, Bog, ozdravi naj moj otrok! Naj zbolim jaz, naj trpim jaz namesto otroka! O, jaz z veseljem trpim, lahko trpim, ali Bog, olajšaj bolečine ubogemu otroku!“ Jokala je in molila, molila in jokala uboga mati.

Nekega dne pa se ji je zjasnil obraz. Lazar, ves obvezan, je stopil v sobo.

„Dober dan in zdravje vam Bog daj,“ je dejal.

„Hvala Bogu!“ je vzdihnila mati. „Lazar, dajte, svetujte, pomagajte!“

Lazar je svetoval, pomagal, kolikor je vedel in znal, ali sam si je pripoznal, da je tu treba kaj temeljitega ukreniti, da so tu njegove rože izgubile svojo moč.

„Kar je bilo le mogoče, smo poizkusili, mati Anka,“ je dejal nekega dne Gabrci. „To je huda bolezen. Strupeno se drži dečka, in kar ne morem je odgnati. Najboljše je, veste, mati Anka, kaj je najboljše? Zdravnika je treba poklicati. Daleč je sicer, ali to nič ne de! Veste, Anka, ti ljudje so učeni — in no, kaj bi! Kar ponj pošljimo, najboljše bo!“

Zdravnik je res prišel. Prizadel si je veliko, a tudi odgnal bolezen, odgnal morda smrt, ki je z grabežljivo roko stala tam za zglavjem, sicer nevidna in tiha, a neizprosna. Pa je morala oditi naposled brez žrtve zbog zdravnikovega prizadevanja, materine skrbne postrežbe in Lazarjevih pametnih nasvetov. Ivotu se je obrnilo na bolje. Zopet se mu je vračala moč, in z njo je prihajalo v srce ono čudno, veliko hrepenenje, podobno jesenskemu in pomladnemu hrepenenju ptic selilk.

V mestu so se bile že začele šole. V šolo, v šolo! Zganilo se je nekaj v Ivotovem srcu. Učenci že sede po klopeh, in semena padajo, a njega ni med njimi, da bi zbiral dragoceno seme, ga gojil, da ozeleni, vzraste. Toliko hrepenenje po šoli in uku se je polastilo Ivota, da so mu stopile solze v oči. In Lazar, ki je stal baš ob njegovi postelji in opazoval zamišljenega dečka, opazoval izraz na njegovem obrazu, je videl tudi te solze in jih umel. Pa je dejal: „Ivo! Da bi jokal, ko si zdrav! Šola se je komaj pričela. Kaj boš kaj zamudil? Nič, ti pravim! Nič ne boš zamudil, ampak ko prideš dol, boš zastavil in galopiral kot spočit konj. Kmalu bodo vsi zadaj za tabo! Pa bi bil zato žalosten?“

In zasvetile so se oči Ivotu, razjasnilo se mu je lice ob teh bodrečih besedah starega Lazarja.

Lazar je govoril prav. Zdravje se je vračalo v sicer še oslabelo telo, in vedno boljši je bil Ivo, vedno krepkejši. Veseli obrazi okolo njega, moč, ki jo je čutil v sebi, vse ga je veselilo. In za hrepenenjem, onim jesenskim hrepenenjem po šoli, ki je že davno hitelo pred njim v mesto, v šolsko klop, med ljube sošolce, dobre učitelje — je pohitel kmalu tudi on, za hrepenenjem tja, kjer padajo semena.

Mladi fizik.

Piše J. N.

VII.

»Tovoto ste že slišali od deda, da imajo v Ameriki take stroje, ki vržejo vanje od ene strani živega prešiča in ki padajo iz njih od druge strani že pečene kranjske klobase. Na tak stroj so se najbrže spomnili naši vojaki, ko so slišali o električnem stroju, ki ga imam doma. Radovednost jih je gnala na dvorišče, kjer so čakali pod mojim oknom. Zijali so gor, kakor bi jim res imele prileteti zdaj pa zdaj klobase v usta. Razume se, da so le sline požirali. Slavko pa je pri meni ves navdušen vrtel stroj, da so krasne svetle iskre skakale in pokale kakor bi šlo za stavo; druga je hotela prekositi drugo v lepoti in v sili.

»Ali slišiš, kako poka? Kakor bi streljali s kapselni!« reče eden pod oknom.

»Da, pa kak stroj je to?« vpraša radovedno drugi.

»Kak stroj hočeš da je? Navaden bič je; z njim pokajo,« je pojasnjeval Petrček, ki se je že bal, da bi se začeli vojaki bolj zanimati za stroj nego za vojaške stvari.

»To pa že ni res,« je posegel Janko vmes. Slavko mi je pravil, da imajo zgoraj tak stroj, ki proizvaja nekaj takega, kar nam je hotel tistikrat pokazati in ki se kliče elektrika. Ta elektrika najbrže tako poka.«

»Beži, beži,« ga zaničljivo zavrne Petrček, »kakor nas je mislil tistikrat za norca imeti, tako nas hoče danes, ker smo ga usmrtili.«

»Beži ti, ki se sam imaš za norca s svojo vojaščino! Zakričiš: „Pok!“ in misliš, da si že koga ubil.« S tem je prišel Petrčku do živega, in sprijela bi se bila, da ni posegel Lukec vmes. Ta je vse skupaj osmešil in s tem provzročil, da so se razšli.

Slavko, ki je vse to slišal, mi reče, da je Janko pametnejši od vsakega drugega in da ga sedaj, ko se je z drugimi sprl, lahko povabimo. In zagledal se je v stroj. Kar strmel je v črni trdogumijevi plošči, ki so se na nji lesketali štanijolovi listki. Ko je jel vrteti plošči eno proti drugi, se je začelo med njima šumenje, kakor bi padala sodra. Šumelo je bolj in bolj, dokler ni nastala iskra med dvema kroglama, nakar je šumenje prenehalo, da je začelo iznova.

„Rekli ste, da se zbira na eni krogli pozitivna električna, na drugi pa negativna. Kako pa pride električna nanje?“ me vpraša Slavko, ko je vse dele stroja natanko pregledal.

„Kako pride nanje? No, po palicah, ki so na njih pritrjene kroglice, na palice pa od plošč skozi ta dva glavnika. Saj sem ti že pravil, da postaneta plošči električni, ko se sučeta, in sicer postaneta na desni, kjer ju oklepa en glavnik, pozitivno, na drugi, kjer ju oklepa drugi, pa negativno električni. Zaraditega se nabere na vsaki kroglici drugovrstna električna.“

Mislil sem, da se bo s tem zadovoljil, pa sem se zmotil.

„Da postaneta plošči električni, se mi ne zdi čudno, ker se tereta ob čopičih, tudi si lahko predstavljam, da nastane na enem delu le pozitivna, na drugem le negativna električna, saj se razdeli tako električna tudi v palicah, ko jim približamo kako električno telo, da pa gre električna skozi glavnika na kroglice, tega ne morem razumeti. Saj se glavnik niti ne dotikata plošč.“

Ko je končal, me je pogledal, kakor bi hotel reči, da sem mu povedal vse, kar je že sam znal, in zamolčal, kar bi bil rad zvedel. To napako sem moral popraviti, zato sem mu rekel, naj si še enkrat ogleda glavnika.

„Vidiš, kako ostre zobe imata?“ sem ga opozoril. „Skozi ostre zobe ali osti pa rada uhaja elektrika. O tem te hočem kmalu prepričati.“

Na vsako kroglo sem pritržil šivanko. Slavko je močno gonil stroj, a iskre se niso hotele pokazati, dokler nisem odstranil šivank. Da bi se Slavko še bolj prepričal, da uhaja elektrika skozi osti, sem ponovil poizkus v temi.

„Oh, kako lepo!“ je zaklical Slavko, ko je videl, da migljajo žareči vijoličasti šopki na različnih delih stroja na koncu ene osti. Približal jim je roko, in kakor bi čutili, so se nagnili k nji in jo rahlo osipali. Igral se je nekaj časa z njimi, a kmalu je imel pripravljeno novo vprašanje, ko je opazil, da se na eni osti le noče pojaviti žareč šopek.

„Kako je to, da se nahaja tam le žareča točka?“

„Ker uhaja iz tiste osti negativna elektrika,“ sem mu pojasnil in dokazal z elektroskopom, da so pozitivno električni vsi oni deli stroja, ki se na njih pojavljajo žareči šopki.

„Sedaj, ko si se prepričal, da uhaja elektrika skozi osti, si lahko predstavljaš, kako postane neelektrična krogla z ostjo pozitivno električna, ako približamo njeni osti drugo pozitivno električno telo. To razdvaja elektriki v krogli; pozitivno elektriko odbija, negativno pa privlačuje skozi ost k sebi, dokler ne postane popolnoma neelektrično. Na ta način postane krogla pozitivno električna, kar izgleda kakor bi ost vsrkavala elektriko bližnjega telesa. In tudi pravijo navadno, da vsrkavajo osti elektriko. Glavniki pri stroju jo tudi vsrkavajo in odvajajo na krogli. Tu se elektriki kopičita, ker druga drugo privlačuje. Kopičita se pa le toliko časa, dokler ju privlačna sila ne združi skozi zrak. Ko se to zgodi, zabliskne in poči.“

Slavko ni imel več časa, da bi me še kaj vprašal, ker so ga poklicali domov. Preden pa je odšel, je zavrtel stroj še parkrat prav pošteno in se zagledal vanj, kakor se zagleda mati v ljubljenega otroka, ko ga mora zapustiti.

Rokovnjaček Vide.

Spisal Ivo Trošt.

1.

Radarkoli se spominjam strmega skalovja nad našo vasjo in grozne pesmi, ki jo tod pozimi zavija burja ali jesenski in pomladanski južni veter, se mi vrste v mislih nebrojne povesti nekdanjih dni. Tu jih je začrtala usoda, tukaj so ostale nepozabljene, vedno se ponavljajoče, kakor obnavlja burja vsako zimo svojo enakomerno pesem ob strmem pečevju in jo posnema jesenski ter

pomladanski jug s svojimi tožečimi glasovi . . . žalostno pesem nekdanjih dni, tako žalostno, kakor je bilo življenje naših prednikov, ki so ga živeli pod strmim skalovjem nad našo vasjo.

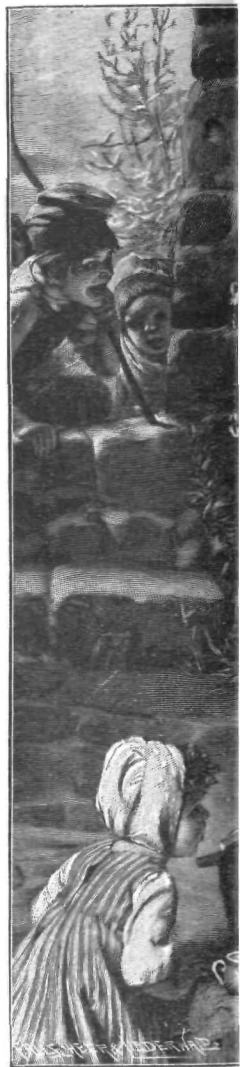
Le redki so gabri in jeseni, ki so zagnali korenine med skalovjem, večinoma se spenja skoro navpično nad cesto samo pečevje, in vendar se je tod skozi vršil časih velikanski promet vtihotapljene soli, tobaka, tkanin i. dr. preko Krasa sem od morja pa dalje v notranje dežele.

Ako je izpodrsnil tihotapec in strmoglavil v globočino, je pristopil takoj namestnik, zadel njegov tovor, mrtveca pa pustil zasledujočim — jebblajtarjem. Ti so se navadno morali poskriti oboroženi četi tihotapcev.

Še bolj pretresujoče dogodbe je pripovedoval naš ded o rokovnjačih. Prav v zadrego bi me spravil, kdor bi me vprašal, kdo je vedel več povesti o rokovnjačih: ded ali strmina nad vasjo. Ni bil namreč zadnji naš ded med znanci rokovnjačev in tihotapcev, dasi poštenjak od nog do glave. Sezidal si je novo hišo pod skalovjem ob bistrem studencu na razpotju dveh klancev, ki drži eden od njih v vipavsko dolino, drugi čez Belo in Nanos v daljni svet. S tega razpotja je zasledoval pozimi in poleti, ponoči in podnevi življenje, ki se je pretakalo skozi našo vas od morja v notranje dežele in od tam k morju ter v solnčno Italijo.

Bil je ded tudi glede svojega rokodelstva pravi podjetnik. Domačije mu niso pustili, ker se je zdel domačim preveč vetrnjak, toda z nekoliko stotaki dote si je ustanovil dom, poleti zidal, pozimi pa šival hlače in plašče in godel — bil je trobentač — da se je vse treslo. Nasprotniki so govorili še o drugačnih rokodelstvih, kakor o zvezi s tihotapci in rokovnjači, kar je pa odklanjal z vsemi štirimi in najbrž bi tudi meni ne oprostil tako izlahka, da to stvar spravljam kar tako med svet.

Lepo je pripovedoval naš ded in lepo šival pozimi, ko smo bili mi otročaji še majhni, lepo mirni in smo lepo poslušali zgodbe nekdanjih dni. Ko mu je pa kdo silil le preblizu šivanke ali ni

miroval pri peči, ga je dosegel dedov „brač“ in pa šivanka, da ga je takoj srečala pamet.

Nagnalo se nas je pa časih poslušat deda nemalo otrok. Nas domačih šest, sedem, sosedovih štiri, pet, Troštovi trije, Pučevi štirje najmanj, iz drugih hiš posamezni zastopniki — cela vrsta nemirnih, radovednih glav.

Najbolj silen za pripovedke je bil Bončkov Vide. Nikoli mu jih ni bilo dovolj. Zlasti povesti o rokovnjačih in tihotapcih je kar požiral. Ako ni začel ded kmalu pripovedovati, je raztresal sitnost toliko časa, da je dobil dve ali tri z „bračem“ po plečih, potem je počakal pri peči.

Ali ko smo bili potem sami za hišo spomladi na vrtu v senci ali na skednju, kdo je znal prav tako pripovedovati povesti o rokovnjačih in tihotapcih, pokazati vse strmine in stopnje, kjer je kdo ponesrečil v pečevju

nad našo vasjo kot Bončkov Vide? Celó zakašljaj je prav tedaj kakor ded in palico je zavihtel, posnemaje deda in njegov „brač“ ter zarentačil nad nemirnežem s prav tistimi besedami.

Prijelo se ga je ime — rokovnjaček Vide.

2.

Bil je deževen pomladni dan. Ljudje niso mogli na polje, živina ne na pašo. Lilo je kakor o vesoljnem potopu. Odrasli so se oprijeli hišnih opravil, popravljali to in ono, ali otroci, otroci! Binkoštné počitnice . . . vse v zelenju, vse praznično v pomladno obnovljeni prirodi, pa bodi pod streho in miruj! Kdo? Celó dojenčki v zibelki niso mirovali. Matí nas je zapodila v vežo. S seboj smo peljali tudi našo Ivanko še s cucljem v ustih in spečo v zibelki. Tu se je splošnemu trušču pridružil še Troštov France, ki je že tedaj vedel, da bo vojak. Kmalu se je vzel od nekod tudi Bončkov Vide — rokovnjaček.

„Igrajmo se rokovnjače!“ je bil prvi predlog. Vide je stopil v sredo med nas, vse razložil, kako se moramo vesti do rokovnjačev, mirno in jim postreči z vsem, kakor so jim naši predniki, ki so se bali njihove maščevalne roke. Troštov France bo pa francoski vojak, ki bo stražil svoje zvestovdane državljane ter branil njih življenje in imetje. Sicer so rokovnjači pošteni, ki vzemo samo tisto, česar potrebujejo, puste pa prijateljevo posest na miru.

Tako je rokovnjaček razlagal dolžnosti svojih sodeželanov, in Kranjci — najbolj lahkoverni del slovenskega naroda — so mu verjeli. Odšel je in naročil, naj pazijo, kdaj in odkod se prikradejo rokovnjači. A bati se jih ni treba, ker ne store prijatelju nič žalega.

Na to odide.

Joj, kakšno pričakovanje med grozo in radovednostjo! France je stal kakor hrast na poljani, grdo gledal, še grje kot straža pri božjem grobu, zakaj s tem, je mislil, najhitreje preplašim nasprotnika.

Šolsko torbo na plečih — telečak, dolgo poleno na rami — puška, ali pogled, pogled, ta je kar rezal. Bratec Tine je stal malo višje na stopnicah tudi s palico, ne, s puško in plašnim pogledom. Vsi drugi so se zavarovali kakor so mogli, celo malo Ivanko so zakrili z blazinami, zakaj rokovnjači kradejo tudi otroke, tako je pripovedoval naš ded. Odrežejo jim roke, zažgo ponoči drobne prstke ter postanejo ob tej svetlobi sami nevidni, in nobena vrata niso več zaklenjena pred njimi. Tudi to je vedel ded, in otroci smo mu verjeli.

„Ph, ph!“ nekaj sikne pod lino in kmalu se prikaže — konec dolge palice. „Ph, ph!“ in prikaže se neznana kučma, pod kučmo pa še bolj neznana glava, črna, umazana, kakor s sajami počrnjena.

„Joj, jojžeš! Pa menda ne zares!“ se začudijo starejši otroci, zakaj prepričani so bili, da je prišel kdove odkod zares rokovnjač. Francetu omahne puška, Tine se junaško skrrije za vrata na stopnicah, Metka pograbi abecednik, tablico in punčko ter beži stran, Micika zakrije spečo Ivanko, a

sosedova Francka se izkuša skriti za prevrnjen stol in zaupno proseče upira pogled v stražarja Franceta, ki je sicer še stal in boječe zrl v rokovnjača, kako se plazi skozi okno, a zganil se pa ni, da bi mu zaklical francoski: Qui vive? (Kdo je?) in pa: Fermes! (Stoj!) Tudi Francetu je zlezal pogum v hlače.

Vsi so gledali, kaj počne rokovnjač, ko pride skozi okno. V tem času sta prišla čez dvorišče v vežo dva Videtova tovariša tudi sajasta in v preobrnjenih kamižolah, pa sta nekaj mrmrala v nerazumljivem jeziku ter mrmraje povezala vso družbo. Nihče si ni upal črhiniti besedice. Celo spečo Ivanko sta povezala z odejo vred. Vsi trije so potem prišli k stražniku Francetu. Stal je kakor prikovan v zemljo in kakor v zemljo prikovanega so tudi zvezali.

V veži je bilo tako tiho kakor na kašči.

To se je čudno zdelo naši materi, ki je v kuhinji krpala hlače nam paglavcem. Kuhinjska vrata se odpro. Strah in groza! Vse povezano, vse mirno kakor mrtvo. Le Bončkov Vide in tovariša z vasi zaženetata silen vrišč in smeh: „Aha! Rokovnjači, rokovnjači! Vse so povezali, vse vam pokradli, celo stražarja! Ha, ha! Hi, hi!“

Mati je nagnala z metlo vse tri rokovnjače. Šli so domov, se umili in preoblekli ter se vrnilo tolažit prestrašeno družbo.

Za tisto popoldne je bilo pogovora in smeha dovolj. Junak je bil pa seveda rokovnjaček Vide.

3.

Razkropili smo se po svetu. Studenec ob oglu naše hiše še žubori, tu si dan za dnem pripovedujejo perice iz širne občine dogodbe o daljnih rojakih, živečih in umrlih v tujini. Po mokrem klancu se odteka voda v dolino, po mokrem in suhem klancu pa prihajajo in odhajajo ljudje. Deda so že davno odnesli k sv. Lenartu na pokopališče. Burja še tulí svojo znano pesem ob strmih pečinah nad vasjo, in jesenski kakor pomladni jug ponavljata stare povesti o rokovnjačih, tihotapcih in vojaških beguncih. Povesti je pa zmerom več, zakaj tudi pozneje živeče osebe niso brez zanimivosti.

Rokovnjaček Vide se je počteno prerokovnjačil v svetu. Očetovo imetje je šlo na boben, ko je še z nami obiskoval domačo šolo. Služil je nekaj časa pri tesnosrčnih sosedih in jim pasel krave. Kmalu se je pa naveličal tega nehvaležnega dela, ker ni zaslužil niti toliko, da bi se počteno oblekel, zmerjali so ga pa vsi, če je zaslužil ali ne. Še ne štirinajstleten se je izgubil v svet. Nihče ni vedel zanj.

Po desetih letih se zopet prikaže v rodni vasi, oblečen v železniško uniformo. Vse je pozdravljaj prijazno in veselo ter pripovedoval, da se je v mestu izučil ključalničarstva ter prišel k železnici, kjer zdaj vodi parni stroj po železni cesti daleč po svetu.

Sosedje so bili z njim zadovoljni, vrstniki tudi, zakaj ugajala jim je ta prememba še bolj kakor ona, ko se je tisto popoldne pri nas prelevil v rokovnjačka. Veselo so mu stiskali roko in pušili njegove dišeče smodke.

Poslednje velikonočne počitnice se je pa pripeljala v našo vas svetla kočija. Pomislite, kočija! V nji je sedel odlično opravljen gospod, poleg njega gospa in dvoje živahnih otrok. Gospod je stopil prvi iz nje in pomagal drugim. Vsi so najprej uprli pogled v strmo pečevje nad vasjo, potem jim je pokazal gospod nekdanjo Bončkovo hišo, ki je bila letos naprodaj.

Gospod je šel in kupil — nekdanji svoj rojstni dom — rokovnjaček Vide.

Ph, ph! Sedaj ga že ne smem več tako imenovati, ker bi zameril. Vide je namreč železniški mojster, ima denar, gospo in otroke in hišo je kupil in kdo more vedeti, kaj bo še?

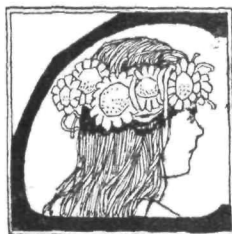
„Ti se zares leviš kakor pristni rokovnjaček!“ so mu dejali moji rojaki letos o Veliki noči, pa jim ni zameril. — To je njegova povest, a koliko je še drugih!

Poučne razprave o jubilejskih znamkah.

Piše Janko Polák.

VI.

cesarja Ferdinanda I. vidimo upodobljenega na znamki za dvajset vinarjev. Temu so zaradi velikih dobrot, ki jih je izkazoval svojim podložnikom, nadedli ime „Dobrotljivi“. Cesar Ferdinand I. je bil starejši sin cesarja Franca I. in brat nadvojvode Franca Karla, očeta našega cesarja. Bil je torej našemu sedanjemu cesarju stric.

Vojne miroljubni cesar ni vojeval nobene. Kraljevsko ozemlje v zapadni Galiciji je dobil mirnim potom. Tem hujše pa so divjali po naši očetnjavi upori, odmevi velikanske revolucije francoske. Najmenitnejši upori so milanski, ogrski in dunajski. Oni so takorekoč izvor naše sedanje ustave in pa odprave tlake in desetine. Stali so obilo žrtev. Zadušila pa sta jih Radetzky in Windischgrätz. Dobrega cesarja pa so potrtli tako, da se je 2. dne meseca grudna 1848. leta odpovedal v Olomucu na Moravskem vladarstvu. Ker vladarstva ni hotel prevzeti njegov brat, nadvojvoda Franc Karel, ga je prevzel Karlov sin, naš sedanji cesar Franc Jožef I. Štel je takrat malo čez osemnajst let.

V mirnih časih cesarja Ferdinanda I. je jako napredovalo kulturno življenje v naši očetnjavi. Od Dunaja do Oderberga je stekel prvi vlak, ki ga je gonila parna moč. Tudi prve brzjavne žice so razpeli za njegove vlade. Omeniti je tudi obilico mostov na verige, izmed katerih je najznamenitejši oni, ki veže Budo s Pešto. Za znanost je največjega pomena ustanovitev akademije znanosti, ki sta se zanjo potegovala že Leibnitz in princ Evgen Savojski in so se vršila pogajanja za Marije Terezije in Jožefa II. tudi z znanim nemškim pesnikom Klopstockom.

Imenitni možje te dobe so: Rokitansky, Škoda, Oppolzer, Hyrtl, Anton Martin Slomšek, France Prešeren, Janez Bleiweis in Lovro Toman, ki je

poslovenil cesarsko pesem. Samoobsebi se ume, da jih je še več. A če bi hoteli omeniti vse, bi zašli predaleč.

Jubilejske znamke.

Koŕčno še omenjam, da so hoteli oklicati cesarja Ferdinanda I. za nemškega cesarja. Revolucionarji in prijatelji Pruske pa so to preprečili. Namesto njega so izvolili nadvojvoda Ivana, brata cesarja Franca I., za dr-
žavnega upravnika. Toda nadvojvoda Ivan se je kmalu zahvalil za to čast

in se napotil iz Frankfurta domov. Najrajši je bival na Štajerskem v domovini svoje soproge Ane Plochlove, hčerke ausseeškega poštarja. Štajerci ga imenujejo svojega največjega dobrotnika. In to povsem opravičeno.

VII.

Izvemši že naštetih znamk in pa znamk za dve kroni in pet kron, izmed katerih nam kaže prva grad Schönbrunn, druga pa cesarski dvor, so posvečene vse ostale znamke našemu preblagemu cesarju Francu Jožefu I. Kažejo nam ga v različnih dobah njegovega življenja, v različnih vstopih in v različnih oblekah.

Ker so vam, dragi čitatelji, podrobnosti o našem preblagem cesarju Francu Jožefu I. itak znane, izza predavanj gospodov učiteljev, zaraditega vas ne bom dolgočasil z njimi na tem mestu. Prekoračimo jih in napotimo se h kulturnemu življenju.

To je zacvetelo najlepše za njegove vlade.

Kmeta je oprostil povsem in mu dal vse one pravice, ki so jih uživali do sedaj samo nekateri izvoljenci. Suženstvo je izginilo docela in namesto njega sta stopili blaginja in samozavest. To je bilo silne važnosti za trgovstvo in obrt. Železnice, brzojavi in telefoni pa so jima odprli pot v pestri svet. Izmed železnic so gotovo najznamenitejše južna železnica, ki veže Trst z Dunajem, in pa ona čez Brenner in Arlberg. Pozabiti tudi ne smemo železnice skozi Karavanke. Najlepši del prve je Semernik s svojimi mostovi in predori. Največ zaslug za južno železnico in še posebno za Semernik si je pridobil vitez pl. Bruck. On je tudi takorekoč ustanovnik „Avstrijskega Lloyd“, družbe za pomorsko trgovino v Trstu. Pa tudi vojna mornarica se je silno povzdignila za vlade našega sedanjega cesarja. Za to si je pridobil največ zaslug nadvojvoda Maksimilijan, nesrečni cesar mehikanski. Ker smo že ravno ob morju, omenimo tudi potovanje ladje Novare okolo sveta in pa ladje Tegetthoff na severni tečajnik. Za znanost sta bili ti dve potovanji velikega pomena. Še večjega pomena pa so bila nanovo ustanovljena vseučilišča v Klausenburgu, Zagrebu, Črnovicah in na Dunaju za živinozdravnike itd. Pa tudi gimnazij, realk in učiteljišč ni pozabil naš dobri vladar. Ustanovili so jih silno veliko nanovo. Cvet vsega pa je gotovo novi šolski zakon, ki določa posebno to, kje se morajo ustanavljati ljudske šole, koliko časa morajo hoditi otroci v šolo itd. Kako cenil naš preblagi vladar šolstvo, je pokazal posebno s tem, da je izboljšal učiteljem plače. Saj ravno ti se največ trudijo z izobrazbo mladine. V izobrazbi pa tiči moč posameznika, narodov in vladarjev. To ve naš dobri cesar prav dobro, zato pa podpira šolstvo in odlikuje učiteljstvo, kjerkoli le more. Bodimo mu na tem hvaležni vsi.

Naslednji dogodbici naj potrdita to, kar smo omenili ravnokar.

Za vojaških vaj v Galiciji je zašel naš cesar tudi v vas, kjer mu je župan ob pozdravu potožil, da vas še nima šole. Vzrok temu je bila ubožnost vaščanov. Ko cesar to zasliši, da takoj 4.000 K iz svojega lastnega žepa za šolo. Drugi dan so se prišli vaščani zahvalit za velikodušni dar. Cesar jih

sprejme prav prijazno in jim reče to-le: „Za šolo dam vedno rad, kolikor le morem. Za svoj včerajšnji dar pa ne zahtevam od vas drugega nego to, da začnete šolo takoj graditi, da bodo vaši otroci čimprej blagoslovljeni z blagoslovom, ki ga siplje šola v tako bogati meri!...“

Ko so praznovali 400 letnico združitve Goriške in Gradiščanske z ostalimi habsburškimi deželami, je došlo tudi odposlanstvo učiteljev, da se pokloni cesarju. Komaj stopijo učitelji v sprejemno dvorano, že jim gre cesar sam naproti in jim de tako-le: „Posebno me veseli, da so prišli k meni tudi gospodje učitelji, vzgojevalci mladine!...“ Ko so mu odposlanci izrekli vdanost šole in njenega učiteljstva, jim je velel cesar to-le: „Ponesite moj pozdrav vsemu učiteljstvu in vsi mladini, ki me je pozdravila ob mojem prihodu tako presrečno!...“

Menim, da govorita ti dve dogodbici več nego dovolj! —

Svojim narodom je dal cesar tudi nove pravice in dolžnosti. Zato imata največ zaslug vitez pl. Schmerling in pa Franc Deak. Prvi jih ima za avstrijsko polovico, drugi pa jih ima za ogrsko polovico.

Pa tudi rudarstva in tvorništva, ki je zavisno od prvega, ne smemo pozabiti. Tudi ti dve stroki sta povzdignili trgovstvo in obrt in s tema obenem blaginjo. Ves napredek v kulturnem oziru pa je zablestel najlepše povodom svetovne razstave na Dunaju, ki priča o nji še sedaj železna „Rotunda“.

Z ozirom na preustrojo vojaštva in orožja je bila ustanovitev orožarne na Dunaju silnega pomena. Ta orožarna je tako obsežna, da zavzema prostor celega mesteca. Zanimivo je vedeti, da je deloval v nji znani Uchatius, ki ima po njem vrsta topov še sedaj svoje ime.

Za vlade našega cesarja so uredili tudi obilico rek. Najznamenitejša je gotovo ureditev Dunava v njega dolnjem delu, to je tam, kjer se začanja poslavljanje od našega cesarstva. Pa tudi obilico muzejev so otvorili v tem času. Najmenitnejši izmed njih je umetniški muzej na Dunaju. Za vlade cesarja Franca Jožefa I. so uvedli pri nas tudi nove mere in tehtnice, ki so se udomačile sedaj že po vsi Evropi. Tudi z ozirom na pošto je zaznamovati mnogo izpremen. Naša c. kr. pošta je ena izmed prvih v Evropi, ki je uvedla dopisnice, razglednice in poštno hranilnice, ki so pripravne posebno zaraditega, ker se vanje vlagajo lahko tudi majhni zneski.

Znanosti in umetnosti pa niso cvetele še nikdar tako lepo kot cveto sedaj. Imen učenjakov, pisateljev in umetnikov je tolika vrsta, da bi zašli predaleč, ako bi hoteli naštetih vse.

Res je, da smo izgubili za vlade našega cesarja nekoliko ozemlja. A temu ni bila vzrok boječnost vojaštva, temveč je bila vzrok premoč sovražnikova. Imena Radetzky, Albrecht in Tegetthoff nam pričajo o tem. Za vse izgube pa smo se odškodovali kolikortoliko z Bosno in Hercegovino, ki sta ju priborila našemu cesarju Filipović in Jovanović.

In s tem končujem.

Mlada modrijana.

I.

Mirko

(sedeč pri mizi):

Resna so mi mlada lica,
klone modra mi glavica;
kdo zna to, kar jaz že znam,

(Kaže na čelo.)

tu ima, kar jaz imam?!
Že povedal bi, kar vem,
toda — skoraj da ne smem;
sam bi rad bil učenjak,
ne, da kdo mi bil enak!
Vsaki ne povem prismodi,
vam pa — precej umnim — bodi!
Koliko je trikrat pet? —
„Trikrat pet je petdeset!“
Pa še več sem slišal v šoli —
ne — še nisem čul nikoli!
Kar sedaj vam bom zastavil,
včeraj modro sem napravil.
Čujte torej! — Kaj je to?
Deček šteje le devet,
hlapcev že ima deset:
te na vajetih drži,

pa store mu, kar veli.
Reče: „Knjigo zdaj zaprite,
te-le skrinje se lotite,
jabolk, smetane vzemite!“
Komaj to jim naroči,
že z zelenim se mašti! —
Če pa mama ga zaloti,
seže brž po šibi v koti:
hlapci gorkih par dobe,
njemu — tečejo solzé!
Kaj je torej to? Kdo ve?

(Odmor.)

No, čemu glavé imate,
da še tega mi ne znate!

(Pokaže prst.)

Glejte sem! — Za božji krst!
Kaj je to? — Ni li to prst?!
Jaz imam jih pa deset,

(Kaže obe roki, zdaj desno, zdaj levo.)

tukaj pet in tukaj pet!

II.

Od strani stopi Joško, ki je ves ta govor skrivaj poslušal.

Joško

(jezno):

Meniš, moder ti si sam
in da jaz prav nič ne znam!

Mirko

(govori enako jezno):

Več kot ti sem kruha snedel,
torej več bom tudi vedel!

Joško:

Hm, vedel! No, pa kaj povej,
pa me tako hudó ne glej!
Saj kdor v resnici dosti zna,
ta se nikoli ne bahá!

(Po kratkem premisleku.)

No, pa povej, kaj reč je ta!
Če greš sedaj črez polje v vas,
lepó stoji pri klasu klas;
pa eden k zemlji se priklanja,
a drugi pa se v zrak poganja.

Mirko:

E, prava reč! Gotovo žito,
saj to je vendar kot pribito!

Joško

(jezno):

Kako so ti možgani leni!
To vprašam te, kaj to pomeni!

Mirko

(v zadregi):

Kaj to pomeni? Hm! Hm, hm!

Joško

(smejé):

Le glej ga! Prej se ti bahá,
ničesar pa sedaj ne zna!

(Mirkotu, ki še premišlja in kima.)

Klas sklonjeni — je polni klas;
to sem — le ne zameri — jaz!
Klas prazen kvišku se drži —
kot s prazno glavo — ti!

Fr. Kolednik.

Dober tek!

Najmanjše brodovje.

Najmanjše brodovje na svetu ima Belgija, ki ima samo eno vojno ladjo.

„Visoko sodišče! Naj mi bo dovoljeno, da pred smrtjo obrijem gospoda državnega pravnika.“

Iz šole.

V zadnjem trenutku.

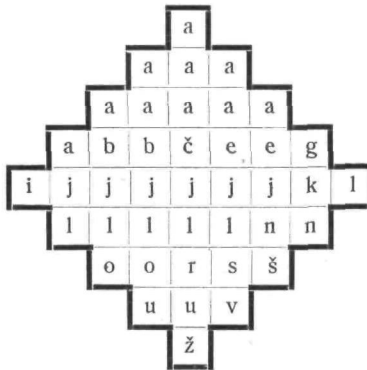
Sodnik (brivcu, ki je bil obsojen k smrti): „Ali imate še kakšno željo?“ — Obsojenec:

Učitelj: „Zakaj so vetrovi koristni?“ — Jožek: „Vetrovi so koristni, ker nam čistijo zrak.“ — Učitelj: „Res je! Povej še, s čim ga čistijo?“ — Jožek: „Z dežjem, ki ga opere.“

Demant.

Priobčil *Ljubomil Vidmajer.*

Besede značijo:

1. soglasnik;
2. del voza;
3. ribo;
4. poljsko orodje;
6. moško krstno ime;
7. čast;
8. žensko krstno ime;
9. samoglasnik.

Po sredi dol in z leve na desno čitaj slovensko mesto.

Rešitev in imena rešilcev priobčimo v prihodnji številki.

Rešitev zastavic v podobah v šesti številki.

1. Jabolka so sladka. — 2. Petrograd.

Obe so prav rešili: Ana in Ljudmila Lavrič na Vranskem; Pepca Debelakova, učenka v Šmartnem pri Litiji; Milan Habjan, učenec v Kranju; Ema Christof, Marija Lavrenčič, Marija Kristan, Marjeta Logar, Marjeta Pavlovčič, Marija Rupnik, Ivana Godeša, Marija Simšič, Frančiška Rižnar, Antonija Ostanek, Frančiška Pelan, Matilda Schunko, Alojzija Rovan, učenke III. razreda v Planini; Dragotin Chloupek, učenec v Ljutomeru; Radovan Jošt, učenec, Darinka Jošt, učenka v Celju; Ludovik Černež, učenec v Grižah; Dragotin Schweiger, učenec, Vida Schweiger, učenka v Črnomlju; Marta, Valerija in Milena Reich, učenke slov. osemr. pri sv. Jakobu v Ljubljani; Minka, Slavka in Franček Zacherl v Ljutomeru, Pavel Skit, učenec III. razr. v Ilirski Bistrici; Micka in Anica Robnik, Ruše; Eleonora, Lidija in Palmira Stransitl, učenke v Bovcu; Stojan Angela, Müller Karolina, Tof Nežika, Benet Helena, Kopavnik Marija, Petrič Marija, Matjaž Marija in Stojan Marija, učenke II. razr. v Ratečah; Grajšek Miha, Goleš Ludovik, Korošec Jože, Palir Alojzij, Gobec Karel, Peček Franc, Antlej Anton in Beuc Karel, učenci IV. razr. Št. Vid-Grobelno; Grabler Marija, Lisec Ana, Nunčič Marija, Sajnker Marija, učenka IV. razr. Št. Vid-Grobelno; Sandka in Vidica Samsa v Il. Bistrici; Evgen Burdych, učenec v Škofji Loki; Arko Bogomir, učenec IV. razr. v Ribnici; Zdenka, Metod, Boris, Halka in Dušan Pirc v Kranju; Božidar Tomažič, učenec II. razr. na Tinji; Smarčan Franc, Rojc, Ograjšek in Kvac Ivanček, učenci pri Sv. Martinu v Rožni dolini pri Celju; Anton Sivka, učenec III. razr. pri sv. Juriju ob j. ž.; Jožef Oswald, Kopavnik Alojzij, Podlipnik Jakob, Cuznar Franc, Matjaž Jožef, Kavalar Janez, Podlipnik Franc, Tempfer Pavel, učenci v Ratečah; Lea Potočnik, učenka v Ratečah; Olga Vidmar, učenka IV. razr. Kapele; Anton, Vladimir in Ciril Porekar, Matija Sever, Angela Porekar, Marija Sever in Julka Zorjan, učenci in učenke na Humu pri Ormožu.

Prvo je rešila: Mila Celestina, učenka v Ljubljani.

Velecenjeni gospod!

Najrajši čitam v „Zvončku“ povesti in basni. Tukaj pišemo prav lepe naloge. Najbolj mi je ugajala: „Ako bi znal čarati“. Želel sem si zrakoplova, da bi se vozil okrog-inokrog zemlje. Prišel bi seve Vas obiskat.

Ko sem bil lansko leto v Gradežu, mi je jako ugajalo. Kopal sem se v morju in sem videl razne morske ribe in školjke. Letos so zopet prosili, da bi me sprejeli. Ako pojdem, Vam pišem od morja.

Pozdravlja Vas prav lepo vdani

Josip Osmuk,

učenec 2. razreda v Grahovem ob Bači.

Odgovor:

Ljubi Josip!

Tvoje želje niso skromne: kar zrakoplova si želiš. Kadar se prikaže nad menoj, bom veselo vzkliknil: Glejte, Josip je tu! Sicer Ti pa želim, da bi Ti vedno ugajala in koristila morska kopelj. Pa piši, kadar zopet prideš k morju. Lepo in veličastno je morje!

*

Velecenjeni gospod Doropoljski!

Nestrpno pričakujemo „Zvončka“ in ga prav rade čitamo — ne tako šolskih knjig — pa saj imamo tudi vzrok zato. Nas je namreč za majhno šolo: 3 deklice in imamo še enega malega brata, ki tudi že hodi v šolo in je hud za vse štiri, vsi skupaj pa smo za mamno prava — šiba božja.

Mi pridelamo vsako leto nekaj kilogramov medu — ne mi, ampak čebele ga nanesejo. Mama ni bila prav radodarna z njim, češ, nam pokvari želodec. Ko smo pa čitali v lanskem letniku „Zvončka“, da je med dober za otroke — kar smo mi že prej vedeli, le naša mama

ne, in ovrgli smo z „Zvončkom“ vse njene trditve. Mislili smo, da se bo cedil med kakor v obljubljeni deželi. Vendar nekaj se je obrnilo na bolje. Danes, hvala „Zvončku“, čebelicam in naši mami, dobimo po šoli — no, saj veste, ko popravimo želodec — še kruha in medu. Juhuj, „Zvonček“! Za take nasvete se Vam presrčno zahvaljujemo. Priporočamo se, da boste tudi zanaprej vedno na naši strani in Vas vsi enoglasno prav presrčno pozdravljamo posebno

Eleonora Straussgitlova,
učenka V. razr. v Bovcu.

Odgovor:

Ljuba Eleonora!

Hm, ni slabo, kar pišeš! Seveda, če ste materi prava šiba božja, vam ne bo dajala medu, ampak bo vračala enako z enakim, ker med tudi ni samo zato, da bi ga polizali otroci. Seveda je med zdrav, a vse, kar je prav. Mama že ve, čemu ga še potrebuje. Kadar ga pa da otrokom, lepo namazanega na kruhu, takrat ve, da so ga zaslužili. Za poredneže in porednice je pa zdravilo — drugo mazilo!

*

Velespoštovani g. Doropoljski!

Dolgo časa smo čakali, kdaj pride težko zaželeni dan izleta v Ljubljano. V torek smo nabrali poljskih in vrtnih cvetic, da smo spletli dva venca in dva velika šopka. Šopkoma smo privezali dolga slovenska traka. Zvečer sva s sestro naročili staršem, naj nas zgodaj pokličejo. Od samega veselja nisva mogli zaspati. Sednjič je naju vendar zazibal sladki sen. Vso noč sva jako dobro spali. Kar hipoma me zbudi močan ropot. Takoj vem, kaj mi je storiti. Moji prijateljici sta me prišli buditi. Hitro vsta-

neva in se oblečeva. Ko sva opravljeni, gremo na kolodvor. Kmalu prisopiha vlak. Izprevodnik nam pokaže prazen voz. Prostori pri oknih so bili najprej zasedeni. Da smo si pregnali zaspanec — bilo je 4¹/₂ ura — smo prepevali lepe narodne pesmi. Končno smo se ustavili v Ljubljani. Ko stopimo iz vlaka, gremo po Kolodvorski ulici k Prešernovemu spomeniku. Videli smo justično palačo in hotel Union. Ko pridemo do spomenika, odložimo venec in male šopke. Nato smo šli gledat frančiškansko cerkev. Potem gremo k Vodnikovemu spomeniku. Tam zopet odložimo venec in šopke. Potem si gremo ogledat še druge cerkve. Šli smo tudi črez most k Prešernovi kavarni. Vsak je dobil svojo stručko in kavo. Kako ponosno smo se držali, ker smo jedli v kavarni. Po zajtrku odrinemo na sadni in mearsarski trg. Nato gremo po Poljanski cesti mimo šentpeterske vojašnice k deželni bolnici. Videli smo mnogo hiš, kjer zdravijo bolnike. G. učitelj nam je pokazal gluhonemnico. Ko si jo ogledamo, gremo peš na postajališče, kjer počakamo električno železnico. Kmalu se ustavi in mi se izrinemo v voz. Pri mestni hiši izstopimo, da počakamo drug voz. Ta je nas pripeljal do dolenskega kolodvora. Nazaj grede smo si marsikaj ogledali. G. učitelj je nam vse jako umljivo razkazoval. Šli smo si ogledat krasno stavbo pošto. Gredoč proti muzeju smo občudovali krasne izložbe. Pred muzejem se malo odpočijemo. Kmalu jo mahnejo v muzej. G. Schulz nam je povedal, koliko je ta reč stara, kaj pomeni in marsikaj drugega. Videli smo razne stare slike, turško pisavo, kamene, rude, ptice pevke, ujedne ptice, ribe, kače, gozdne živali, posode iz paganskih časov itd. Videli smo tudi posode, kjer so bile žgane človeške kosti. Ko pridemo iz muzeja, gremo k ljudski kuhinji. Vsi smo bili trudni, da se nobenemu ni ljubilo peti. Kosili smo juho, salato, krompir in dober kruh. Vode pa, kolikor je je kdo hotel. Ko se okrepčamo, jo urežemo na Grad. Šli smo po mnogih stopnicah na stolp. Ko pridemo na vrh, so bile že gori samostanske učenke iz Škofje Loke. S stolpa se nam je nudil krasen razgled na vse strani. Občudovali smo širno ljubljansko barje. Ko si vse dobro ogledamo, gremo dol. Spotoma si ogledamo grajsko kapelico. Potem gremo pod Tivoli. Kmalu jo mahnejo k „Švicariji“. Tam zasedemo stole. Vsak dobi kozarec piva in kruh. Ko se malo poživimo, gremo pod Tivoli. Kmalu zagledamo „Tingl-tangl“. G. učitelj govori nekaj časa z oskrbnikom vrtiljaka. Nato nam veli, naj zasedemo vsak svoj prostor. Šli smo okolo, da je bilo veselje. Kmalu jo uberemo k ljudski kuhinji. Večerjali smo cmoke, golaž, kruh in pili vodo. Po večerji smo zapeli nekaj narodnih pesmi. Te so posebno ugajale dijakom, kakor je bilo videti na obrazih. Po večerji jo urežemo v kinematograf. Tam smo videli jako lepe reči. Nato smo šli na kolodvor. Izprevodnik nam je pokazal prazen voz. Nekateri smo si preganjali kratek čas s petjem, drugi pa so dre-mali. Kmalu nastane jok. Součenka in prija-

teljica Antonija Vojetova se je poslavljala, ker je morala odriniti v Gradec. G. učitelj ji je dal še nekaj lepih naukov ter jo opomnil, naj ne pozabi svojega materinega jezika. Kmalu smo se ustavili v domačih tleh. Reditelji so nas že čakali na kolodvoru. Vprašanj in odgovorov ni bilo ne konca ne kraja. Kmalu smo bili doma. Hitro sva morali v posteljo, da sva se odpočili po dolgi hoji.

Prav hvaležno Vas pozdravlja iz srca vdana

Micika Maček v Dol. Logatcu.

*

Zadnjič sem obljubil Sabini Megličevi, da priobčim o priliki rožo in vijolice, ki mi jih je poslala naslikane. Danes izpolnujem obljubo in priobčujem rožo. Seveda je Sabinina roža lepša, ker je v barvah. Ko bi hotel priobčiti prav tako, kakršno mi je poslala ona,

bi bilo to silno drago. Podobe v barvah stanejo mnogo denarja, ki ga pa moj kotiček nima. Pomagate si pa lahko sami. Prerišite rožo, prebarvajte cvet in popje z rdečo, listje pa z zeleno barvo — kjer so sence s temnejšo, kjer ni senc, s svetlejšo barvo, pa bo pred vami roža, kakor bi rasla na vrtu.